

چهار شهرستان واقع در استان‌های سمنان، گیلان، چهارمحال و بختیاری و کرمان نیز از الگوی چهارم یعنی الگوی بالا به پایین پیروی می‌کنند. در ۳۲۷ شهرستان کشور نیز رابطه معناداری بین این دو متغیر وجود ندارد.

بر اساس متن این پژوهش با افزایش ضریب باسوادی در این مناطق درصد خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد به‌طور معناداری افزایش می‌یابد. «در پنج شهرستان کشور نیز واقع در استان‌های سیستان و بلوچستان و ایلام الگوی پایین به پایین حاکم است. الگوی پایین به بالا در ۱۰/۴ درصد شهرستان‌های کشور واقع در تهران، مازندران، البرز، قم، مرکزی، عمدتاً ریزد، اصفهان و هرمزگان می‌توان مشاهده کرد که نشان می‌دهد در این مناطق سطح سواد بالا درصد افراد تحت پوشش پایین است.»

در ادامه پژوهش به بررسی همبستگی عوامل اقتصادی و اجتماعی با درصد توزیع خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد در سطح کشور پرداخته شده است. «همبستگی فضایی بین درصد بیکاری و درصد خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد نشان دهنده شکل‌گیری چهار الگو در سطح شهرستان‌های کشور بود، به طوری که بخش‌هایی از استان‌های کرمانشاه، کردستان، سیستان و بلوچستان و هرمزگان از الگوی بالا به بالا پیروی می‌کنند. به عبارت دیگر با افزایش درصد بیکاری در این مناطق درصد خانوار تحت پوشش نیز به‌طور معناداری افزایش می‌یابد. ۲/۶ درصد از شهرستان‌های کشور در استان‌های سمنان، اصفهان، هرمزگان و مازندران از الگوی پایین به پایین پیروی می‌کنند. الگوی پایین به بالا را می‌توان در برخی از شهرستان‌های استان سیستان و بلوچستان، کرمان، هرمزگان و ایلام مشاهده کرد. در چهار شهرستان کشور نیز واقع در استان‌های ایلام و هرمزگان الگوی بالا به پایین حاکم است. عامل دوم اقتصادی که در این پژوهش استفاده شده، بُعد خانوار است.»

نتایج حاصل از نرخ روستانشینی نشان می‌دهد که در واقع الگوی بالا به بالا در ۲۴ شهرستان کشور و عمدتاً در استان‌های سیستان و بلوچستان، کرمان و هرمزگان شکل گرفته است. این الگو بیان می‌دارد که در این استان هم نرخ روستانشینی هم درصد افراد تحت پوشش کمیته امداد بالاست. «در باره مفهوم فقر در ادبیات اقتصادی دیدگاه‌های گوناگونی وجود دارد که می‌توان آنها را به سه دسته تقسیم کرد. یکی دیدگاه فقر مطلق که بر پایه سطح معینی از مصرف کالا یا مواد مورد نیاز بدن یا پول اندازه‌گیری می‌شود. دیگری فقر بر پایه احساس نیاز فرد که در چارچوب مفهوم‌هایی مانند فقر ذهنی، فقر نسبی، رفاه ذهنی و همچون اینها جای می‌گیرد. سوم هم در چارچوب فقر قابلیت‌آورد می‌شود.»

در دیدگاه اسلامی، دیدگاه اندیشه‌وران شیعه بسیار نزدیک به هم است و می‌توان نظر آنها را یکسان دانست. بر پایه این نظر فقر اندازه‌ای از دارایی است که نتوان با آن نیازهای حد کفایت را برطرف کرد. حد کفایت نیز در شرایط گوناگونی می‌تواند یکسان نباشد. اما اندیشه‌وران اهل سنت دیدگاه‌های یکسانی درباره اندازه فقر ندارند و دیدگاه‌های گوناگونی نزد آنها پذیرفته شده است که می‌توان در این دیدگاه‌ها اندازه کفایت، فقر مطلق، فقر نسبی و قابلیت‌آوردی و مانند اینها را دید. «در دیدگاه اسلامی فقر پدیده‌ای ناپسند است و همه افراد و دولت در یک کشور اسلامی وظیفه دارند در جهت کاهش فقر حرکت کنند؛ البته هیچ‌یک از اینها به معنای برابری انسان‌ها در دستیابی به امکانات نیست، بلکه در دیدگاه اسلامی وجود تفاوت‌های منطقی و اختیاری که ناشی از توانایی‌ها و کوشش فرد است، مورد تأیید است؛ پس افراد می‌توانند با کار و کوشش و دولت با اعمال سیاست‌های مناسب و حمایتی در جهت کاهش فقر در جامعه کام بردارند.»

این پژوهش تعریف فقر از منظر اقتصاد را چنین شرح می‌دهد: «در ادبیات اقتصاد برای فقر علل مختلفی بیان شده که بر اساس دیدگاه‌های مختلف، متفاوت است که بخشی از آن به عناصر فرهنگی مانند قضا و قدری بودن، روحیه تنبلی و غیره یا خواست نظام‌های سیاسی برای عقب‌نگه داشتن برخی گروه‌ها بازمی‌گردد.»

بر اساس این متن در میان عناصر اقتصادی یکی از مهم‌ترین علل فقر در ادبیات اقتصاد شکست بازار است. «گرچه تئوری بازار معتقد است که مکانیسم بازار در حالت رقابت کامل، بازار را به تعادل می‌رساند، اما در عمل مشاهده شده است که این مکانیسم موارد شکست و نقص دارد و علت وجود فقر، موارد شکست بازار است. این موارد شکست از یک طرف به خاطر رقابت ناقص، انحصار، ناکارایی بنگاه‌ها و افت کیفی تولیدات، عدم تحقق کارایی و تبع آن عدم تحقق رفاه است که شکل می‌گیرد و از طرف دیگر به خاطر اطلاعات ناقص، ریسک‌ها و حوادث پیش‌بینی نشده و متأثر شده قدرت انتخاب، مخاطرات اخلاقی و انتخاب معکوس است.»

نقش دولت عامل دیگری است. «دخالت دولت موجب برهم‌زدن تخصیص بهینه بازار در بخش تولید، توزیع و مصرف و باعث اختلال در نظام قیمت‌های نسبی، احلال در تخصیص بهینه منابع و اختلال در توزیع بهینه ثروت می‌شود.»

می‌توان گفت که عوامل مختلفی از شرایط اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی باعث می‌شوند فقر ادامه‌دار باشد و شدت یابد. «درصد توزیع افراد تحت پوشش کمیته امداد در سطح کشور نشان می‌دهد که دولت از نواحی مرزی کشور غفلت کرده و آنچه‌آن که لازم بوده به آنها رسیدگی نکرده است و افراد زیادی در این مناطق تحت پوشش کمیته امداد و سایر نهادها حمایتی هستند. همچنین در شهرستان‌هایی که درصد بیکاری، بُعد خانوار و نرخ روستانشینی بالا و سطح سواد پایین‌تری دارند، خانوارهای بیشتری مورد حمایت کمیته امداد قرار دارند. بنابراین لازم است که با شناسایی و شناخت این شهرستان‌ها تلاش کنیم وضع اقتصادی و اجتماعی آنها را بهبود بخشیم تا افراد تحت پوشش در این مناطق روزبه‌روز کمتر شوند.»

در پایان این پژوهش آمده است: «در صورت عدم توجه به همین عوامل اقتصادی و اجتماعی در آینده نزدیک شاهد افزایش چشمگیر خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد در همین مناطق و سایر شهرستان‌های کشور خواهیم بود. با توجه به نتایج تحقیق، پیشنهاداتی برای حل این مسائل ارائه می‌شود: توجه بیشتر و افزایش سطح سواد در مناطق و شهرستان‌هایی که در این زمینه در سطح پایین‌تری قرار دارند، بهبود وضع اشتغال و کاهش درصد بیکاری در مناطقی که افراد تحت پوشش زیادی دارند، همچنین شناسایی فرصت‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در این مناطق و معرفی آنها به خانوارهای تحت پوشش و سایر خانوارها؛ توجه بیشتر به مناطق مرزی کشور و شهرستان‌هایی که نرخ روستانشینی بالایی دارند. □

مطالعات تجربی و نظری در کشورهای در حال توسعه نشان داده است که با وجود افزایش نرخ رشد اقتصادی در طی سالیان گذشته هنوز هم این کشورها درگیر فقر و مشکلات ناشی از آن هستند

طرح توزیع ۱۵۰۰ سری چپزیه به نورهوسان تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) □

گزارش مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری درباره درصد توزیع افراد تحت پوشش کمیته امداد در کشور منتشر شد

پراکندگی مددجویان در جغرافیای ایران

به بیشترین خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد، در شرق، جنوب و جنوب غرب کشور پراکنده شده‌اند

کمیته امداد در هر شهرستان کشور با نرخ روستانشینی، نرخ بیکاری و بُعد خانوار و درصد باسوادی همبستگی وجود دارد؟

در متن این پژوهش می‌خوانیم: بیشترین خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) در شرق، جنوب و جنوب غرب کشور پراکنده شده‌اند. به عبارت دیگر استان‌های خراسان جنوبی، سیستان و بلوچستان، کهگیلویه و بویراحمد، لرستان و بخش‌هایی از استان ایلام، خوزستان و کرمانشاه بیشترین درصد خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد را به خود اختصاص داده‌اند. ویژگی دیگر این شهرستان‌ها و استان‌هایی است که بیشتر در نواحی مرزی متمرکز شده‌اند و فاصله زیادی تا پایتخت کشور یعنی تهران دارند.»

بر اساس این پژوهش همه شهرستان‌های ایران از یک الگوی خاص فضایی پیروی نمی‌کنند. «بخش‌هایی از استان‌های کرمانشاه، کردستان، سیستان و بلوچستان و هرمزگان از الگوی بالا به بالا پیروی می‌کنند؛ به عبارت دیگر با افزایش درصد بیکاری در این مناطق، درصد خانوارهای تحت پوشش نیز به‌طور معناداری افزایش می‌یابد. ۱۱ شهرستان کشور در استان‌های سمنان، اصفهان، هرمزگان و مازندران از الگوی پایین به پایین پیروی می‌کنند. الگوی پایین به بالا را می‌توان در برخی از شهرستان‌های استان سیستان و بلوچستان، کرمان، هرمزگان و ایلام مشاهده کرد. در چهار شهرستان کشور در استان‌های ایلام و هرمزگان الگوی بالا به پایین حاکم است.»

بر اساس این گزارش پژوهشی مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری، الگوی اول که در ۴۱ شهرستان کشور واقع در استان‌های خراسان جنوبی، سیستان و بلوچستان، کرمان، هرمزگان، فارس و خوزستان شکل گرفته، الگوی بالا به بالاست. این الگو بیان می‌دارد که در این استان هم بُعد خانوار و هم درصد افراد تحت پوشش کمیته امداد بالاست. الگوی دوم، الگوی پایین به پایین است که ۲۳ شهرستان کشور عمدتاً واقع در استان‌های سمنان، گیلان و اصفهان از آن پیروی می‌کنند. این الگو بیان می‌دارد که در این بخش‌ها هر دو شاخص بُعد خانوار و درصد افراد تحت پوشش کمیته امداد پایین است و الگوی سوم نیز الگوی پایین به بالاست که این الگو نیز استان‌های خوزستان، بوشهر، هرمزگان و سیستان و بلوچستان را دربرگرفته است.

بیشترین اقدامات حمایتی دولت برای اقشار آسیب‌پذیر از طریق کمیته امداد صورت می‌پذیرد

«شهروند» حذف فقر و برقراری عدالت اجتماعی در کشور ایران با توجه به دستورات صریح دینی و قانونی در مقایسه با سایر کشورها از اهمیت بیشتری برخوردار است؛ به نحوی که از سال ۱۳۵۷ به این سو نهاد‌های مدنی، فراهی فراوانی در راستای ایجاد رفاه و توزیع خدمات عمومی به جامعه تأسیس شده است. یکی از مهم‌ترین این نهادها کمیته امداد امام خمینی (ره) است. «این مقدمه متن گزارشی پژوهشی است که از سوی مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری منتشر شده است.»

این گزارش پژوهشی در صدد آن است تا توزیع پراکندگی خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) را بررسی کند که در سطح ۴۲۱ شهرستان کشور به همبستگی آنها با عوامل اقتصادی (بیکاری، بُعد خانوار) و اجتماعی (نرخ روستانشینی و سطح سواد) می‌پردازد.

داده‌های پژوهش از سالنامه آماری در سال ۱۳۹۴ و سرشماری عمومی سال ۱۳۹۵ استخراج شده است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که بیشترین خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد، در شرق، جنوب و جنوب غرب کشور پراکنده شده‌اند. همچنین یافته‌های شاخص موران سراسری (خودهمبستگی فضایی) نشان داد خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد در سطح کشور به صورت خوشه‌ای توزیع شده‌اند.

مطالعات تجربی و نظری در کشورهای در حال توسعه نشان داده است که با وجود افزایش نرخ رشد اقتصادی در طی سالیان گذشته هنوز هم این کشورها درگیر فقر و مشکلات ناشی از آن هستند. «در ایران بیشترین اقدامات حمایتی دولت به منظور گسترش عدالت اجتماعی برای حمایت از اقشار محروم و آسیب‌پذیر جامعه از طریق کمیته امداد امام خمینی (ره) صورت می‌پذیرد و دولت و متولیان امر همواره در صدد برآمدند با تدوین مجموعه‌ای از سیاست‌های اقتصادی و بهره‌گیری از مکانیسم‌های اقتصادی، این اهداف و آرمان‌ها را به فعلیت درآورند.»

گزارش مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری بر آن است که به دو سوال درباره ۴۲۱ استان کشور پاسخ دهد: «توزیع فضایی خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد در سطح شهرستان‌های کشور چگونه است؟» و پرسش بعدی این گزارش این است که آیا بین درصد خانوارهای تحت پوشش

خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد در سطح کشور به صورت خوشه‌ای توزیع شده‌اند □ طرح توزیع ۱۵۰۰ سری چپزیه به نورهوسان تحت پوشش کمیته امداد